Terhi Heinilä, johtaja
Minna Viuhko, erityisasiantuntija

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto työelämä-ja tasa-arvovaliokunnalle K 2/2024 vp hallituksen vuosikertomukseen 2023; eduskunnan hyväksymät lausumat työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa koskevin osin

Tasa-arvoselonteko VNS 7/2010 vp – EK 51/2010

1. eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että

4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville; rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen

Vuonna 2023 turvakotien perhepaikkojen määrä kasvoi hieman edellisestä vuodesta. Oulun turvakoti kasvoi kahdella perhepaikalla ja maaliskuusta 2023 alkaen kyseisessä turvakodissa on ollut 12 perhepaikkaa aiemman kymmenen paikan sijaan. Suomen turvakodeissa oli vuoden 2023 lopussa yhteensä 230 perhepaikkaa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on arvioinut vuonna 2020, että tarvittava turvakotien perhepaikkojen kokonaismäärä Suomessa olisi arviolta 262–367 perhepaikkaa. Turvakotipaikkoja tulee lisätä hallitusti ja vaiheittain sekä seurata ja arvioida turvakotipalveluiden tarvetta paikkalisäysten jälkeen.

Turvakotiverkosto on kasvanut myös vuonna 2024. Kuopion turvakotiin avattiin toukokuussa viisi uutta perhepaikkaa. Uutena toimijana tullaan pilotoimaan etäturvakotia, johon on tulossa kolme paikkaa asiakkaille, joiden turvakotijakso muuten katkeaisi aktiivisen päihteiden käytön vuoksi. Suomen pohjoisin turvakoti on Rovaniemellä, eikä saamelaisalueilla ole edelleenkään turvakotia, koska kyseiseltä alueelta ei ole toistaiseksi saatu palvelutuottajahakemuksia.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022 K 1/2022 vp – EK 40 /2022 vp

1. *selvittää tasa-arvovaltuutetun toimivallan laajentamisen risteävän syrjinnän tilanteisiin*
2. *selvittää syrjinnän uhrien oikeussuojan vahvistamiseksi a) tasa-arvolain mukaisen hyvityksen soveltamisalan laajentamisen koskemaan syrjinnän viranomaistoiminnassa, työhönottopäätöstä edeltävän syrjinnän sekä sellaisen käyttäjäyrityksen syrjivän menettelyn, joka vaikuttaa työntekijän työn jatkumiseen b) itsenäisen kanneoikeuden antamisen tasa-arvovaltuutetulle tasa-arvolakiin perustuvissa syrjintäriidoissa c) yhdenvertaisuus- ja tasa-*

arvolautakunnan kehittämisen matalan kynnyksen oikeussuojaelimeksi, joka voi määrätä maksettavaksi hyvitystä

1.–2. Suunnitteilla on tasa-arvolain toimivuutta koskeva laajempi selvitys, jossa on mahdollista saada selvitystä kohtiin sisältyviin kysymyksiin. Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko sisältää tasa-arvopolitiikan tavoitteet vuoteen 2032 asti. Sen sivulla 14 todetaan: ”On syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain kokonaisuuden toimivuutta. Arvion perusteella tulisi valmistella tasa-arvolain kokonaisuudistus kattaen tasa-arvon edistämisen, syrjinnän, oikeussuojan ja valvonnan.”

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Terhi Tulkki, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

4. laatii samanarvoista työtä koskevan määritelmän tasa-arvolakiin lisättäväksi

Komissio antoi 4.3.2021 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamien lujittamisesta palkkauksen läpinäkyvyyden ja täytäntöönpanomekanismien avulla (palkka-avoimuusdirektiivi). Direktiivi tuli voimaan 6.6.2023 ja sen täytäntöönpanoaika on kolme vuotta. Näin ollen jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 7 päivänä kesäkuuta 2026.

Direktiivin tavoitteena on puuttua samapalkkaisuutta koskevan perusoikeuden riittämättömään täytäntöönpanoon ja varmistaa, että tätä oikeutta noudatetaan kaikkialla EU:ssa. Direktiivi sisältää myös kirjauksen samanarvoisen työn määritelmästä sekä vertailemiseen käytettävistä kriteereistä. Kansallisen täytäntöönpanon valmistelu on käynnistynyt.

Jutta Kaskimäki, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

5. laatii tasa-arvolain 6 pykälään lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan työnantajan velvoite on ennaltaehkäistä seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa häirintää,

Suunnitteilla on tasa-arvolain toimivuutta koskeva laajempi selvitys, jossa on mahdollista saada selvitystä kohtiin sisältyviin kysymyksiin. Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko sisältää tasa-arvopolitiikan tavoitteet vuoteen 2032 asti. Sen sivulla 14 todetaan: ”On syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain kokonaisuuden toimivuutta. Arvion perusteella tulisi valmistella tasa-arvolain kokonaisuudistus kattaen tasa-arvon edistämisen, syrjinnän, oikeussuojan ja valvonnan.”

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Terhi Tulkki, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022 K 7/2022 vp – EK 52/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

> *4. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet ihmiskaupan uhrien tunnistamiseksi ja avun pariin ohjaamiseksi hyvinvointialueilla,*

4. Sosiaalihuoltolain 11 pykälään tehtiin 1.1.2023 alkaen muutos, jonka tarkoituksena on parantaa hyvinvointialueiden edellytyksiä auttaa ihmiskaupan uhreja. Tuen tarpeita koskevaan 11 pykälän 5 kohtaan lisättiin ”muu hyväksikäyttö” yhdeksi tuen tarpeen syyksi lähisuhde- ja perheväkivallan sekä muun väkivallan ja kaltoinkohtelun rinnalle. Hyväksikäyttö pitää sisällään muun muassa ihmiskaupan. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas on juuri päivitetty ja siinä on lyhyesti avattu myös edellä mainittu lainmuutos.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on toteuttanut sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille koulutuksen ihmiskaupasta ja ihmiskaupan uhrien auttamisesta. Verkkokouluna toteutettu koulutuskokonaisuus valmistui keväällä 2023 ja se sisältää sekä THL:n että Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän valmistelemia moduuleita muun muassa ihmiskauppailmiöstä, ihmiskaupan uhrien auttamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa, viranomaisten välisestä yhteistyöstä ja Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toiminnasta. Helmikuussa 2024 verkkokoulun oli suorittanut osittain tai kokonaan noin 330 ihmistä.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

> *5. selvittää ja toteuttaa lainsäädännön tai toiminnan muutokset, joilla turvataan ihmiskaupan uhrien turvallinen ja tuettu asuminen*

5. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos selvitti vuosien 2020–2021 aikana suomalaisen palvelujärjestelmän edellytyksiä vastata ihmiskaupparikoksen uhrien turvallisen ja tuetun asumisen tarpeisiin (THL:n Työpaperi 27/2021). Selvityksessä havaittiin asumispalveluita koskevia puutteita, mutta ne eivät koskeneet ainoastaan ihmiskaupan uhreja. Selvityksen perusteella ei nähty, että olisi tarkoituksenmukaista säätää nimenomaisesti ja ainoastaan ihmiskaupan uhreille suunnatusta asumispalvelusta. Selvityksen lopputuloksena annettiin useita suosituksia, joilla voidaan kehittää palvelujärjestelmää ja ihmiskaupan uhrien asemaa (asumis)palveluiden saajina. Selvityksessä suositeltiin mm. jatkoselvitettäväksi turvakotipalveluiden kohderyhmän laajentamisen tarkoituksenmukaisuutta koskemaan myös muita kuin lähisuhdeväkivaltaa kokeneita sekä ohjeen laatimista turvallisuusseikkojen huomioimisesta majoitusta ja asumispalveluita järjestettäessä niin sosiaali- kuin vastaanottopalveluissa.

Turvakotien laatusuositusten päivittäminen on parhaillaan käynnissä. Tässä yhteydessä selvennetään muun muassa sitä, millaisissa tilanteissa ihmiskaupan uhrit voivat saada turvakotipalveluita.

Terhi Heinilä, johtaja
Minna Viuhko, erityisasiantuntija

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

VNS 5/2022 vp – EK 67/2022 vp

1. antaa eduskunnalle seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon vuoden 2031 loppuun mennessä ja väliraporttina selvityksen selonteon toteutumisen edistymisestä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä,

1. Sosiaali- ja terveysministeriö laatii väliraporttiluonnoksen hallitukselle niin, että hallitus voi antaa sen eduskunnalle vuonna 2027.

Päivi Yli-Pietilä, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

2. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla tasa-arvosuunnittelua ja tasa-arvovaikutusten arviointia parannetaan ja vahvistetaan julkisessa hallinnossa ja lainvalmistelussa

2. Hallitus on kirjannut ohjelmaansa, että tasa-arvon edistäminen huomioidaan talousarvioprosessissa, keskeisissä uudistuksissa ja hankkeissa. Vuoden 2023 aikana valtioneuvoston toiminnallisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmien verkosto on kokoontunut ja toiminut sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen kehittämiseksi valtionhallinnossa sekä jakaakseen hyviä käytäntöjä ministeriöiden välillä. Ministeriöiden omat toiminnalliset tasa-arvotyöryhmät ovat jatkaneet työtään tasa-arvon edistämiseksi ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseksi omilla hallinnonaloillaan. Virkakuntaa on myös koulutettu sukupuolten tasa-arvosta kaikille viranomaisille avoimen verkkokurssin avulla.

Anttoni Saarinen, asiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

3. ryhtyy pikaisesti toimiin raskaudesta ja vanhemmuudesta johtuvan työsyrjinnän ehkäisemiseksi

Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että erityisesti raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisyyn kohdistetaan tehokkaampia keinoja. Ohjelma ei sisällä tähän liittyviä lainsäädäntötoimia. Joulukuussa 2023 perustettiin tasa-arvoasioista vastaavan ministerin valtiosihteerin vetämä kolmikantainen työryhmä, jonka tavoitteena on etsiä keinoja muun muassa raskaus- ja perhevapaasyrjinnän vähentämiseen liittyvien hallitusohjelman linjausten toteuttamiseksi. Työn tueksi laaditaan oikeudellinen selvitys raskaus- ja perhevapaasyrjinnän vähentämisestä.

Terhi Heinilä, johtaja
Minna Viuhko, erityisasiantuntija

Milla Sandt, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

4. ryhtyy toimiin väkivallan vastaisen työn vakinaistamiseksi ja sen rakenteen selvittämiseksi.

4. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii poikkihallinnollinen Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE), josta säädetään valtioneuvoston asetuksella (1008/2016). Toimikunnalla on vakinainen pääsihteerin tehtävä, joka on sijoitettu Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle. NAPE laatii Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman nelivuotiskausiksi (nykyinen suunnitelma koskee vuosia 2022–2025). NAPE asetetaan uudelle toimikaudelle vuoden 2025 alussa.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on kirjaus ”Hallitus arvioi kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarvetta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa.” Sosiaali- ja terveysministeriössä aloitettiin vuoden 2023 loppupuolella kirjauksen toimeenpano siten, että ensivaiheessa arvioidaan lainsäädännön tarvetta. Arvioinnin on tarkoitus valmistua vuoden 2024 aikana ja se tehdään yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kanssa. Osana arviointia on tarkoitus muun muassa koota olemassa olevaa tietoa aiemmin annetuista suosituksista, kuvata olemassa olevia rakenteita ja toimintamalleja, kuulla keskeisiä tahoja lainsäädännön tarpeesta ja punnita erilaisia vaihtoehtoja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamiseksi.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö